

Կանանց և աղջիկների նկատմամբ բռնության հետևողական հաղթահարում

Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության
կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին կոնվենցիա

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին կոնվենցիան (անվանում են «Ստամբուլի կոնվենցիա», քանի որ այն պաշտոնապես բացվել է ստորագրման համար այդ քաղաքում 2011թ. մայիսին) Եվրոպայի խորհրդի մարդու իրավունքների հիմնարար պայմանագիր է, որն անդրադառնում է կանանց նկատմամբ բռնությանը՝ որպես մարդու իրավունքների խախտում, և որպես կանանց նկատմամբ խտրականության դրսևորում: Կոնվենցիան վերաբերում է կանանց նկատմամբ գենդերային բռնությանը, որը թիրախավորում է կանանց, քանի որ նրանք կին են, կամ անհամաչափ է ազդում կանանց վրա: Կանանց և տղամարդկանց միջև անհավասարությունն այդ բռնության և՛ հետևանքն է, և՛ արդյունքը, այն հանգեցնում է հասարակության մեջ կանանց ստորադաս կարգավիճակին, ինչն, իր հերթին, նպաստում է հասարակության կողմից բռնության հանդուրժմանը:

— Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի ոսկե չափանիշը: Ստամբուլի կոնվենցիան նոր հնարավորություններ է ընձեռում՝ պահանջելով պետություններից քրեականացնել (կամ, անհրաժեշտության դեպքում, այլ կերպ պատժել) կանանց նկատմամբ գենդերային բռնության հետևյալ ձևերը՝ հոգեբանական բռնությունը, հետամտումը, ֆիզիկական բռնությունը, սեռական բռնությունը (ներառյալ՝ բռնաբարությունը), հարկադիր ամուսնությունը, կանանց սեռական օրգանների խեղումը, հղիության հարկադիր ընդհատումը, հարկադիր ամլացումը և սեռական հետապնդումը: Կոնվենցիան նաև տարածվում է ընտանեկան բռնության վրա, որը սահմանվում է որպես ֆիզիկական, սեռական, հոգեբանական, տնտեսական բռնության բոլոր դրսևորումներն ընտանիքի կամ ընտանեկան միավորի ներսում, նախկին կամ ներկա ամուսինների կամ զուգընկերների միջև, անկախ նրանից բռնարարը բնակվում կամ բնակվել է տուժողի հետ նույն բնակարանում թե ոչ:

Մանրամասն մշակված և գործնական կարևոր նշանակություն ունեցող Ստամբուլի կոնվենցիան առաջարկում է օրենքների, քաղաքականության և աջակցող ծառայությունների մշակման ճանապարհային քարտեզ կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության վերացման նպատակով: Այն ուժի մեջ է մտել 2014 թվականին և բաց է նաև Եվրոպայի խորհրդի անդամ չհանդիսացող պետությունների համար՝ ընձեռնելով աշխարհի ցանկացած պետության համար դրան միանալու հնարավորություն՝ հաստատելով պետության հանձնառությունը կանանց և աղջիկների բռնությունից գերծ կյանքի իրավունքը երաշխավորելու և բռնության ենթարկված անձանց իրավունքների պաշտպանությունը բարելավելու:

■ Կոնվենցիան որպես գիտելիքի և ոգեշնչման աղբյուր կանանց բռնությունից գերծ ապրելու իրավունքները պաշտպանելու համար: Կառավարություններին բարի մտադրություններն իրականություն դարձնելու գործում աջակցելու նպատակով ստեղծվել է երկու մարմիններից կազմված մոնիթորինգային մեխանիզմ, որը գնահատում է՝ թե ինչպես են պետությունները կիրարկում կոնվենցիան: Առաջինը՝ Կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի փորձագետների խումբն է (GREVIO): Այն 15 անկախ փորձագետներից կազմված մասնագիտական կառույց է, որը տարբեր պետություններում գնահատումներ է իրականացնում, ուսումնասիրելով կանանց նկատմամբ բռնության հարցափորձի գծով առաջընթացը և դրանց արդյունքների հիման վրա Մասնակից պետությունների համար ուղեցույցներ է կազմում: Երկրորդը՝ Մասնակից պետությունների կոմիտեն է, որը կազմված է կոնվենցիային միացած պետությունների կառավարությունների ներկայացուցիչներից: Այն հետևում և հիմնավորում է GREVIO-ի եզրակացությունները՝ ներկայացնելով պետությունների կողմից կոնվենցիայի կատարման վերաբերյալ հանձնարարականներ և եզրահանգումներ: Այդ երկու կառույցները կառավարությունների հետ և կառավարությունների միջև երկխոսության հարթակ են ապահովում՝ նպաստելով նրանց լավագույն փորձի փոխանակմանը և ջանքերի համախմբմանը՝ կանանց նկատմամբ բռնությանը վերջ դնելու ուղղությամբ: 2017 թվականից ի վեր կոնվենցիայի մոնիթորինգային մեխանիզմը ապացուցում է Ստամբուլի կոնվենցիայի վճռորոշ դերը՝ իրավական հստակ պարտավորություններ սահմանելու և ներպետական փոփոխություններ խթանելու գործում:

ԻՆՉՊԵՐՍ Է ԱՇԽԱՏՈՒՄ ՍՏԱՄԲՈՒԼԻ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՆ

Իրավական խիստ պարտավորությունների սահմանում կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարի և կանխարգելման նպատակով

Կանանց նկատմամբ բռնությանը ներպետական արձագանքներում էական փոփոխությունների խթանում

Աջակցություն կառավարություններին կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարում արդյունավետ միջոցներ կիրառելու գործում

Միջազգային ջանքերի համախմբում կանանց նկատմամբ բռնության դեմ պայքարում

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԻՍՏ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄ ԿԱՆԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՍԲ ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՆԽԵԼՈՒ ԵՎ ՀԱՂԹԱՅԱՐԵԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ

— Հիմնվելով զոհակենտրոն մոտեցման վրա՝ Ստամբուլի կոնվենցիան սահմանում է իրավական խիստ պարտավորություններ գեղեցիկաբար բռնության ենթարկված բոլոր կանանց և աղջիկների անվտանգությունը, վերականգնումը և իրավագործումն ապահովելու համար: Կոնվենցիայով սահմանված պարտավորություններն ընդգրկում են գործողությունների չորս հիմնական ոլորտներ.

▶ **Կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելում.**

— Անհրաժեշտ է հետևողական քայլեր ձեռնարկել կանանց նկատմամբ բացասական վերաբերմունքի վերացման ուղղությամբ՝ նպատակ ունենալով կանխարգելել կանանց նկատմամբ բռնությունը: Դրան կարելի է հասնել իրազեկման բարձրացման նախաձեռնությունների, կրթական ծրագրերի, մասնագետների վերապատրաստման, իրավախախտների համար ուղղիչ ծրագրերի և կանխարգելիչ միջամտության, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի և լրատվամիջոցների ներգրավման միջոցով:

▶ **Տուժողների պաշտպանություն.**

— Անհրաժեշտ է աջակցել բռնությունից տուժողներին և պաշտպանել նրանց հետագա բռնությունից, տնտեսական կախվածությունից, ինչպես նաև իրավապահ մարմինների կողմից տուժողին մեղադրելու գործելաոճից: Այդ նպատակով բոլոր տուժողների համար՝ հասանելի և մատչելի պետք է լինեն լավ կազմակերպված աջակցության ծառայությունները, այդ թվում՝ ժամանակավոր կացարանները, շուրջօրյա անվճար թեժ գծերը, բնաբարության կամ սեռական բռնության ենթարկված կանանց ճգնաժամային կենտրոնները և բռնության ականատես դարձած երեխաների համար ծառայությունները:

► **Իրավախախտների քրեական հետապնդում.**

■ Անիրաժեշտ է քրեականացնել կամ այլ կերպ պատժել բռնության բոլոր ձևերը, այդ թվում՝ հոգեբանական բռնությունը, ֆիզիկական բռնությունը, հետամտումը, սեռական բռնությունը, հղիության հարկադիր ընդհատումը, հարկադիր ամլացումը, կանանց սեռական օրգանների խեղումը և սեռական հետապնդումը: Ինչպես բացատրվում է Կանանց նկատմամբ թվային բռնության մասին GREVIO-ի թիվ 1 ընդհանուր հանձնարարականում, կոնվենցիան նաև կարգավորում է առցանց կամ նոր տեխնոլոգիաների կիրառմամբ բռնությանն առնչվող հարցերը: Ավելին՝ ոչ մի սովորություն, ավանդույթ, կրոն կամ այսպես կոչված, պատվի հարցե չպետք է ընդունվի որպես բռնության արդարացում: Հետաքննության և դատական վարույթի բոլոր փուլերում պետք է ապահովվի իրավապահ մարմինների անհապաղ արձագանքը և հատուկ պաշտպանություն տրամադրվի տուժողներին:

► **Համապարփակ և համակարգված քաղաքականության իրականացում.**

■ Կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելման միջոցները պետք է լինեն համապարփակ և համակարգված ձևով կիրառվեն՝ բավարար ֆինանսական միջոցների հատկացման, ՀԿ-ների և քաղաքացիական հասարակության աջակցության, (մասնավորապես՝ կանանց իրավունքների պաշտպանության ՀԿ-ների), ազգային համակարգող մարմինների ստեղծման, ինչպես նաև բոլոր համապատասխան պետական ոլորտներում գործող մարմինների կողմից կանանց նկատմամբ բռնության վերաբերյալ համադրելի տվյալների հավաքագրման միջոցով:

ԿԱՆԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱԲ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԵԿՎԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՀԱՐՄԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐԾԱԳԱՆՔՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԽԹԱՆՈՒՄ

— 2017 թվականից GREVIO-ի իրականացված գնահատումները, ինչպես նաև Մասնակից պետությունների կոմիտեի կողմից դրանց վերանայումը, բացահայտեցին այն էական ազդեցությունը, որը Ստամբուլի կոնվենցիան ունեցել է ներպետական մակարդակով: Կանանց նկատմամբ բռնության նկատմամբ ներպետական արձագանքների դրական զարգացումներն են.

► Նոր ներպետական քաղաքականության, ներառյալ Ազգային գործողությունների ծրագրերի ընդունում, որոնք ավելի համապարփակ կերպով են արձագանքում կանանց նկատմամբ բռնությանը և հիմնված են Ստամբուլի կոնվենցիայով նախատեսվող մոտեցման, սահմանումների և պարտավորությունների վրա: ության նկատմամբ ներպետական արձագանքների դրական զարգացումներն են.

► Կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերի վերաբերյալ տվյալների հավաքագրման բարելավում, այդ թվում՝ քրեական արդարադատության ոլորտում՝ ներդաշնակեցնելով իրավապահ մարմինների, դատախազության և դատական համակարգի կողմից տրամադրվող համադրելի տվյալները:

► Կրթության ոլորտում օրենսդրական և քաղաքականության փոփոխությունները հանգեցրել են դպրոցական և բուհական կրթական ծրագրերում լրացումների՝ ներառվել են կանանց և տղամարդկանց միջև հավասարության ամրապնդման և կանանց ու աղջիկների նկատմամբ բռնության կանխարգելման հարցերը:

► Տուժող կանանց համար հասանելի աջակցության ծառայությունների շրջանակի ընդլայնում: Օրինակ՝ ազգային օգնության թեժ գծերի ստեղծումը կամ դրանց հասանելիության բարելավումը, սեռական բռնության ենթարկված կանանց համար աջակցության նոր ծառայությունների գործարկումը, ինչպես նաև աջակցության մասնագիտացված ծառայությունների, այդ թվում՝ ապաստարանների ֆինանսավորման ավելացումը:

► Զրեական հանցագործության նոր տեսակների սահմանում կամ գոյություն ունեցողների համալրում՝ հետամտումը, սեռական հետապնդումը, հարկադիր ամուսնությունը, կանանց սեռական օրգանների խեղումը, հղիության հարկադիր ընդհատումը և հարկադիր ավազումը ավելի արդյունավետ հետապնդելու համար:

► Սեռական բռնության հարցերը կարգավորող օրենսդրության փոփոխություն՝ հիմնելով այն սեռական հարաբերությունների կամավոր համաձայնության բացակայության վրա, ինչը թույլ է տալիս այնպիսի քրեական գործեր հարուցել, որոնք նախկին օրենսդրությամբ չէին կարող քրեականացվել, քանի որ ապացույցներ էին պահանջվում իրավախախտի կողմից բռնության կամ սպառնալիքի կիրառման վերաբերյալ:

► Նոր միջոցների կիրառում, որոնք իրավախախտներին արգելում են մոտենալ տուժողներին, այդ թվում՝ անհետաձգելի արգելքների որոշումների մասին նոր օրենքներ, որոնք իրավապահներին թույլ են տալիս ընտանեկան բռնություն գործադրողին ժամանակավորապես հեռացնել ընդհանուր բնակարանից, օրենքներ, որոնք ընտանեկան բռնության, հարկադիր ամուսնության կամ բռնության այլ ձևերի ենթարկված կանանց համար նախատեսում են ավելի երկարաժամկետ պաշտպանական որոշումներ, ինչպես նաև էլեկտրոնային սարքերի միջոցով այդ պաշտպանական միջոցների կատարման մոնիթորինգ:

► Իրավակիրարկման հատուկ մասնագիտացված ստորաբաժանումների, դատախազների և դատավորների նշանակում՝ ընտանեկան բռնության կամ սեռական բռնության դեպքերը հետաքննելու և քրեական պատասխանատվության ենթարկելու համար:

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԿԱՆԱՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂԹԱՅԱՐՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԿԻՐԱՌԵԼՈՒ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ

Ստամբուլի կոնվենցիան և դրա մոնիթորինգային մեխանիզմներն առանցքային դեր են խաղում՝ աջակցելով կառավարություններին ձեռնարկել կանանց նկատմամբ բռնության հաղթահարման արդյունավետ միջոցներ՝ կոնվենցիայի իրականացման լավագույն գործելակերպի և մարտահրավերների բացահայտման շնորհիվ: GREVIO-ի գնահատման ընթացակարգը հիմնված է կառավարության ներկայացուցիչների, իրավապահ մարմինների, համապատասխան մասնագետների և քաղաքացիական հասարակության հետ կառուցողական երկխոսության վրա: GREVIO-ի եզրահանգումներին անդրադառնում և հետևում է Մասնակից պետությունների կոմիտեն, որն ապահովում է հստակ ճանապարհային քարտեզ այս ոլորտում ներպետական գործողությունները զարգացնելու համար:

■ Ստամբուլի կոնվենցիայի կիրարկման ընթացքում GREVIO-ի կողմից բացահայտված ամենատարածված խնդիրներից մի քանիսը, ներկայացված են ստորև: Անհրաժեշտ է.

▶ կարգավորել ընտանեկան բռնությունից զատ կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր այլ ձևերի հաղթահարման համար համապարփակ միջոցների բացակայության խնդիրը.

▶ ընդլայնել բռնությունից տուժած կանանց համար մասնագիտացված աջակցության ծառայությունների շրջանակը, աշխարհագրական ծածկույթը և ֆինանսավորումը, այդ թվում՝ ժամանակավոր կացարանները և կանանց իրավունքների պաշտպանությամբ զբաղվող ԶԿ-ների կողմից մատուցվող այլ ծառայությունները.

▶ վերացնել պաշտպանությանը, աջակցությանը և արդարադատությանը հասնելու ֆիզիկական, հաղորդակցական, մշակութային և վարչական խոչընդոտները, որոնց բախվում են բազմակի խտրականության ռիսկի խմբի կանայք, մասնավորապես՝ հաշմանդամություն ունեցող կանայք, միգրանտ, փախստական, լեսբի, բիսեքսուալ, տրանսգենդեր և ինտերսեքս (LGBT) կանայք, ինչպես նաև էթնիկ կամ ազգային փոքրամասնությունները ներկայացնող կանայք.

▶ կանոնավոր կերպով վերապատրաստել բոլոր համապատասխան մասնագետներին՝ կանանց նկատմամբ բռնության կանխարգելման և բացահայտման, ինչպես նաև տուժողների կարիքների և իրավունքների վերաբերյալ.

▶ ապահովել կանանց նկատմամբ բռնության բոլոր ձևերի վերաբերյալ համադրելի վարչական և դատական տվյալների համակարգված հավաքագրում՝ դիզագրեզացված ըստ սեռի.

▶ բացահայտել կանանց նկատմամբ բռնության մասին ոչ բոլոր հաղորդումները գրանցելու կամ կանանց նկատմամբ բռնության գործերով քրեական հետապնդումների և դատավճիռների ցածր մակարդակի պատճառները և լուծումներ առաջարկել.

▶ ապահովել, որ երեխաների խնամակալության և տեսակցության իրավունքի վերաբերյալ որոշում կայացնելիս՝ դատարանները հաշվի առնեն կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերը.

▶ ապահովել պաշտպանական որոշումների արդյունավետ կատարումը և դրանց մատչելիությունը բռնության ենթարկված բոլոր կանանց համար՝ անկախ փոխկապված դատական գործընթացներից:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶԱՆԵՐԻ ՀԱՄԱՆՄՐՈՒՄ ԿԱՆԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՐ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԲՈՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՂՔԱՅԱՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ

Ստամբուլի կոնվենցիան և դրա մոնիթորինգային մեխանիզմները կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի և կանխարգելման նպատակով խթանում են կոլեկտիվ գործողությունները և գիտելիքի փոխանակումը: Ազգային մակարդակում GREVIO-ի գնահատման ընթացակարգերը խթանում են պետության ներկայացուցիչների և քաղաքացիական հասարակության միջև քննարկումներն ինչպես կոնվենցիայի կիրարկման առաջընթացի, այնպես էլ մարտահրավերների վերաբերյալ: Կոնվենցիայի նորամուծությունն այն է, որ ազգային իշխանությունները պարտավորվում են ներգրավել խորհրդարանները՝ մասնակցելու մոնիթորինգի գործընթացին և նրանց ներկայացնելու GREVIO-ի գնահատման զեկույցները: Որպես լավ գործելակերպ՝ շատ երկրներում խորհրդարանականների և կառավարության ներկայացուցիչների միջև տեղի են ունենում GREVIO-ի բացահայտումների շուրջ քննարկումներ:

Մասնակից պետությունների կոմիտեի հանդիպումները նպաստում են GREVIO-ի բացահայտումների և առաջարկությունների վերաբերյալ կարծիքների փոխանակմանը, միաժամանակ ազգային իշխանություններին տրամադրելով հարթակ՝ Ստամբուլի կոնվենցիայի իրականացման հետ կապված մարտահրավերները քննարկելու և երկրների փորձից օգտվելու համար: Ավելին՝ Եվրախորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովը և Եվրոպայի խորհրդի միջազգային ոչ կառավարական կազմակերպությունների համաժողովը պարբերաբար գնահատում են Ստամբուլի կոնվենցիայի կատարման ընթացքը:

Միջազգային մակարդակում GREVIO-ն համագործակցում է Միավորված ազգերի կազմակերպության և կանանց նկատմամբ բռնության և կանանց իրավունքների հարցերով զբաղվող տարածաշրջանային անկախ փորձագիտական այլ կառույցների հետ՝ Կանանց նկատմամբ խտրականության և բռնության անկախ փորձագիտական կառույցների հարթակի (EDVAW) միջոցով, որի նպատակն է աջակցել կանանց նկատմամբ բռնության հաղթահարմանն ուղղված միջազգային իրավական պարտավորությունների կատարման համակարգմանը և կատարելագործմանը:

Եվրոպայի խորհրդի Ստամբուլի կոնվենցիա կանանց նկատմամբ բռնության և ընտանեկան բռնության կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի մասին՝ բռնության կանխարգելում, տուժողների պաշտպանություն և իրավախախտների հետապնդում՝ մարդու իրավունքների այս լուրջ խախտումը հաղթահարելու համար:

www.coe.int/conventionviolence
conventionviolence@coe.int

www.coe.int

Եվրոպայի խորհուրդը մայրցամաքային առաջատար իրավապաշտպան կազմակերպություն է: Այն ընդգրկում է 46 մասնակից պետություններ՝ ներառյալ Եվրամիության բոլոր անդամ պետությունները: Եվրոպայի խորհրդի բոլոր անդամ պետությունները ստորագրել են Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիան, որի նպատակն է մարդու իրավունքների, ժողովրդավարության և օրենքի գերակայության պաշտպանությունը: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերահսկում է կոնվենցիայի կիրարկումը մասնակից պետություններում:

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE